

We wstępie

Powstanie w 1980 r. „Solidarności”, masowego ruchu społecznego o skali ogólnonarodowej, było reakcją na funkcjonowanie w Polsce od ponad 30 lat systemu społeczno-gospodarczego niezdolnego do zaspokojenia podstawowych aspiracji społecznych zarówno w sferze materialnej, jak i ideowej.

Bezpośrednią przyczyną utworzenia „Solidarności” były strajki robotnicze wybuchłe w odpowiedzi na podwyżkę cen żywności ogłoszoną przez ekipę Edwarda Gierka 1 lipca 1980 r. Protesty robotnicze, jakie miały wówczas miejsce objęły wiele zakładów pracy Warszawy, Ursusa, Sanoka, Tczewa, Rzeszowa, Poznania, Grudziądza, Żyrardowa, Świdnika a przede wszystkim i Lublina, gdzie przybrały charakter strajku powszechnego z udziałem kolejarzy. Pomimo podwyżek płac w przedsiębiorstwach, które dotąd nie strajkowały, zasięg i rozmiar protestów rosły, świadcząc o tym, że korzenie oporu są głębsze, sięgając fundamentów niedemokratycznego państwa.

14 sierpnia zastrajkowała Stocznia Gdańska, żądając przywrócenia do pracy usuniętych za dotychczasową działalność Anny Walentynowicz i Lecha Wałęsy. Nazajutrz strajki na Wybrzeżu rozszerzyły się na inne zakłady. 17 sierpnia Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Gdańsku sformułował 21 postulatów, z których pierwszy i najważniejszy dotyczył zgody władz na powołanie niezależnych od władzy państwowej wolnych związków zawodowych. Podobna sytuacja miała miejsce w Szczecinie, gdzie tamtejszy MKS przedstawił 36 postulatów, w tym wiele identycznych jak w Trójmieście.

Nabrzmiała sytuacja zmusiła ekipę rządzącą do rozmów ze strajkującymi. Do Trójmiasta przybyła komisja rządowa z Mieczysławem Jagielskim, a do Szczecina z Wacławem Barcikowskim na czele. Rezultatem przeprowadzonych rozmów było podpisanie 30 i 31 sierpnia (najpierw w Szczecinie a następnie w Gdańsku) porozumień społecznych, zawierających uznanie przez władze państwowe postulatów strajkowych na czele z powołaniem „niezależnych, samorządowych związków zawodowych”. Nieco później – 3 września – podobne porozumienie podpisano w Jastrzębiu-Zdroju.

Powołanie NSZZ „Solidarność” miało miejsce 17 sierpnia 1980 r. w Gdańsku na spotkaniu delegatów nowych komitetów związkowych. Związek przyjął wówczas strukturę regionalną, z jednoczesnym powołaniem Krajowej Komisji Porozumiewawczej z Lechem Wałęsą na czele (od września 1981 r. Komisja Krajowa), reprezentującej całość ruchu związkowego. Niespełna trzy miesiące później (po ostrym sporze z władzami państwowymi w sprawie statutu NSZZ „Solidarność” z powodu arbitralnego wprowadzenia przez Sąd Wojewódzki w Warszawie artykułów dotyczących przewodniej roli partii i międzynarodowych sojuszy

Polski) nowy związek zawodowy został ostatecznie zarejestrowany.

Pomimo utrzymujących się napięć pomiędzy władzą a „Solidarnością”, Krajowa Komisja Porozumiewawcza wydała 10 grudnia oświadczenie o zaniechaniu dalszych żądań płacowych i zaapelowała o niepodjęcie akcji strajkowych. Wpłynęło to na uspokojenie nastrojów społecznych, które jednakże wobec nierealizowania przez władzę zaakceptowanych już postulatów (sprawa wprowadzenia wolnych sobót) okazało się krótkotrwałe, skutkując nową falą strajków.

Objęcie stanowiska premiera przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego w lutym 1981 r. i jego apel o „90 spokojnych dni”, przywróciły na pewien czas nadzieje społeczeństwa zmęczonego kryzysem gospodarczym na unormowanie sytuacji i wypracowanie znośnego dla władzy i „Solidarności” modus vivendi. Niestety oczekiwania te nie miały realnych podstaw, przede wszystkim z uwagi na fakt, że władze PRL, stale znajdujące się pod naciskiem Związku Radzieckiego, już od jesieni 1980 r. przygotowywały się do zlikwidowania „kontrrewolucji” solidarnościowej własnymi siłami.

Zaostrzenie kursu konfrontacyjnego wobec „Solidarności” najwyraźniej uwidoczniło pobicie przez Służbę Bezpieczeństwa w siedzibie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy tamtejszych działaczy związkowych (m.in. Jana Rulewskiego), które to zdarzenie niemal doprowadziło do strajku powszechnego, konsekwencją którego byłoby zapewne skrajne zaostrzenie sytuacji społecznej z prawdopodobieństwem radzieckiej interwencji wojskowej włącznie. Równie groźne memento stanowił zamach na papieża Jana Pawła II, który wstrząsnął opinią publiczną w Polsce, wywołując pytanie o udział i rolę w tym zbrodniczym przedsięwzięciu agentury komunistycznej.

Kolejna faza zmagania łączyła się z odbytym w Gdańsku w dwóch turach (od 5 do 10 września i od 26 września do 7 października) I Zjazdem Delegatów NSZZ „Solidarność”, na którym uchwalono *Posłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej* (ostro skrytykowane przez Biuro Polityczne KC PZPR i władze radzieckie) oraz domagano się demokratyzacji ustroju państwowego i reform społeczno-gospodarczych. Pomimo znacznej polaryzacji stanowisk, Lech Wałęsa utrzymał wówczas przywództwo związkowe, będąc wybranym przewodniczącym Komisji Krajowej już w pierwszej turze głosowania po uzyskaniu 55% głosów.

W przeciwieństwie do „Solidarności” zasadnicze zmiany na szczytach władzy dokonały się w tamtym okresie w PZPR podczas IV Plenum, kiedy to dotychczasowy I sekretarz Stanisław Kania, zwolennik umiarkowanego kursu, został zastąpiony na najwyższym stanowisku partyjnym przez gen. Wojciecha Jaruzelskiego, co oznaczało skupienie w jego ręku najwyższych funkcji partyjnych i państwowych, zwiastując, jak się okazało, definitywną

rozprawę z niezależnym ruchem związkowym.

W okresie tym z powodu pogarszających się warunków życia z nową siłą wybuchły w zakładach pracy strajki, powodując wzrost napięcia, którego nie rozładowało nawet odbyte 4 listopada spotkanie z udziałem Wojciecha Jaruzelskiego, prymasa Józefa Glempa i Lecha Wałęsy. Nieodległa przyszłość pokazała, że rozprawa z „Solidarnością” zbliżała się szybkimi krokami, a jej preludium stanowiło stłumienie 2 grudnia siłą, w wyniku interwencji milicji i brygady antyterrorystycznej, strajku słuchaczy Wyższej Oficerskiej Szkoły Pożarnictwa w Warszawie.

Stan wojenny władze PRL wprowadziły w nocy z 12 na 13 grudnia. Formalnie zdecydowała o tym Rada Państwa na wniosek Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego, będącej tymczasowym poza konstytucyjnym organem władzy, złożonym z 22 wyższych oficerów Wojska Polskiego z gen. Wojciechem Jaruzelskim na czele.

Wprowadzenie stanu wojennego uzasadniano załamaniem gospodarki kraju, groźbą zamachu stanu i przejęcia władzy przez „Solidarność”. Na podstawie dekretów Rady Państwa i rozporządzeń rządowych ograniczono prawa obywatelskie, aresztowano lub internowano ponad 10 tys. osób (w tym większość członków Komisji Krajowej wraz z Lechem Wałęsą na czele, którego internowano oddzielnie i umieszczono w Chylicach, a następnie w ośrodku rządowym w Arłamowie), zarządzono godzinę milicyjną i zakaz zmiany pobytu obywateli bez zgody władz administracyjnych. Zawieszono, a w październiku 1982 r. rozwiązano związki zawodowe, zdelegalizowano część organizacji społecznych. Wprowadzono cenzurę korespondencji i rozmów telefonicznych, zawieszono na kilka miesięcy wydawanie prasy (z wyjątkiem „Trybuny Ludu” i „Żołnierza Wolności”). Zmilitaryzowano podstawowe działy gospodarki, w tym ponad 100 największych przedsiębiorstw przemysłowych, a do pozostałych wprowadzono komisarzy wojskowych.

Odpowiedzią NSZZ „Solidarność” na wprowadzenie stanu wojennego były strajki okupacyjne, które wybuchły w wielu zakładach pracy, m.in. w Stoczni Gdańskiej, Hucie „Katowice”, kopalniach węgla kamiennego „Ziemowit” i „Piast”, a także „Wujek” w Katowicach, gdzie w wyniku starć strajkujących z milicją i wojskiem zginęło dziewięciu górników. Podobnie brutalnie zostały stłumione protesty solidarnościowe w Gdańsku, gdzie zginęła jedna osoba a dwie zostały ranne.

Represje władz, rygory stanu wojennego i kampania propagandowa oczerniająca „Solidarność” zrodziły bierny opór części społeczeństwa. Powstało podziemie solidarnościowe, rozwijał się drugi obieg wydawniczy (szczególną popularnością cieszył się „Tygodnik Mazowsze”) i niezależne życie kulturalne. W kwietniu 1982 r. powołano Tymczasową Komisję Koordynacyjną w składzie: Zbigniew Bujak z regionu Mazowsze,

Władysław Frasyniuk z Dolnego Śląska, Bogdan Lis z Gdańska i Władysław Hardek z Małopolski. W tym samym czasie zaczęło nadawać audycje Radio „Solidarność” kierowane przez Zbigniewa Romaszewskiego. Istotne znaczenie miało również powołanie Biura Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” w Brukseli, a także licznych biur związku w największych ośrodkach emigracji polskiej, które organizowały pomoc finansową i materialną, docierającą do kraju w postaci odzieży, żywności i maszyn poligraficznych dla podziemnych wydawców. Należy podkreślić, że jedyną legalną formą protestu stały się wówczas uroczystości religijne, a wśród nich Msze za Ojczyznę odprawiane m.in. w Warszawie przez ks. Jerzego Popiełuskę.

Wprowadzenie stanu wojennego skutkowało potępieniem władz polskich przez kraje zachodnie i nałożeniem na Polskę sankcji gospodarczych, które jeszcze bardziej pogorszyły sytuację niewydolnej gospodarki. Na wiosnę 1982 r. Tymczasowa Komisja Koordynacyjna zorganizowała demonstracje, które spotkały się z brutalną interwencją milicji. Do ostrych starć, w których byli zabici i ranni doszło w Warszawie, Krakowie i innych miastach, przy czym największy zasięg miały sierpniowe demonstracje uliczne w drugą rocznicę zawarcia porozumień w Gdańsku, zorganizowane w ponad 60 miejscowościach, m.in. w Lublinie, zakończone śmiercią trzech demonstrantów.

W końcu 1982 r., po śmierci I sekretarza KPZR Leonida Breżniewa, władze państwowe stopniowo zaczęły rozluźniać rygory stanu wojennego, zwalniając z internowania Lecha Wałęsę, likwidując ośrodki internowania i zawieszając stan wojenny, ale nie rezygnując przy tym ze zwalczania podziemnej „Solidarności”, czego przykładem zatrzymanie przewodniczącego regionu Wielkopolska Janusza Pałubickiego oraz aresztowanie Józefa Pinióra i Władysława Hardka, a przede wszystkim śmiertelne pobicie 12 maja w Warszawie w komisariacie milicji przy ul. Jezuickiej Grzegorza Przemyska, zmarłego dwa dni później.

Stosując taktykę „porozumienia i walki” władze osłabiały opór społeczeństwa, ale nie potrafiły doprowadzić do normalizacji życia społecznego. Aby osiągnąć założony cel, Rada Państwa zniósła z dniem 22 lipca 1983 r. stan wojenny, zachowując jednak w dużej części represyjne ustawodawstwo.

Działania podziemia w okresie tzw. normalizacji ograniczały się do podtrzymywania konspiracyjnych struktur tropionych i eliminowanych przez Służbę Bezpieczeństwa, organizowania rocznicowych manifestacji oraz prowadzenia działalności wydawniczej i edukacyjnej. Do ponownej mobilizacji społecznej doszło po zamordowaniu w październiku 1984 r. przez funkcjonariuszy SB ks. Jerzego Popiełuszki, która jednak w latach 1985–1986 uległa wyraźnemu osłabieniu.

Latem 1986 r. władze ogłosiły amnestię, po której Lech Wałęsa powołał jawną

Tymczasową Radę NSZZ „Solidarność”. Rok później z połączenia tejże Rady i tajnego Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego utworzono jednolite kierownictwo – Krajową Komisję Wykonawczą NSZZ „Solidarność”, do której poza Lechem Wałęsą weszli m.in. Zbigniew Bujak, Władysław Frasyniuk i Bogdan Lis. Przeciw takiemu rozwiązaniu opowiedzieli się inni czołowi działacze związkowi, m.in. Andrzej Gwiazda, Marian Jurczyk i Seweryn Jaworski, którzy w 1987 r. powołali Grupę Roboczą Komisji Krajowej.

Dramatyczna sytuacja gospodarcza kraju i związane z tym strajki, najpierw w kwietniu i maju 1988 r. w Hucie im. Lenina w Krakowie, Hucie Stalowa Wola i Stoczni Gdańskiej, a następnie w sierpniu tegoż roku w Gdańsku, Szczecinie i na Śląsku, skłoniły ekipę Jaruzelskiego do zaproponowania stronie solidarnościowej spotkania „okrągłego stołu” z udziałem przedstawicieli różnych środowisk społecznych.

31 sierpnia 1988 r. gen. Czesław Kiszczak i Lech Wałęsa uzgodnili wstępne warunki rozmów, do których doszło po negocjacjach w Magdalence pod Warszawą w tamtejszym ośrodku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Same negocjacje „okrągłego stołu”, toczyły w Pałacu Namiestnikowskim przy Krakowskim Przedmieściu od 6 lutego do 5 kwietnia 1989 r., kończąc się wypracowaniem porozumienia zakładającego ewolucyjny tryb zmian ustroju politycznego i systemu gospodarczego. Władze zgodziły się wówczas na ponowną legalizację NSZZ „Solidarność”, a opozycja na kontrakt wyborczy dający 35% miejsc w sejmie bezpartyjnym i 65% PZPR i jej sojusznikom politycznym. Dalsze uzgodnienia przewidywały powołanie senatu w wolnych wyborach oraz wybór prezydenta wybieranego przez zgromadzenie narodowe.

Konsekwencją „okrągłego stołu” były wybory parlamentarne przeprowadzone 4 czerwca 1989 r. Wyniki pierwszej tury wyborczej wykazały druzgocące zwycięstwo „Solidarności”, której kandydaci uzyskali 160 mandatów w sejmie na 161 możliwych i 92 mandaty w senacie na 100 możliwych, gdy tymczasem koalicja rządowa, z powodu nieprzekroczenia przez większość swoich kandydatów 50-procentowego progu poparcia, musiała zadowolić się zdobyciem zaledwie 3 mandatów sejmowych. Rezultat wyborów zaskoczył obydwie strony, zmuszając do przeprowadzenia drugiej tury wyborów, co nastąpiło po zmianie ordynacji wyborczej, która umożliwiła wybór przewidywanej wcześniej liczby posłów obozu rządowego, pozwalając jednocześnie „Solidarności” na uzyskanie jeszcze jednego (ostatniego z możliwych) mandatu do sejmu oraz dalszych 7 do senatu (łącznie 99 ze 100).

Wynik i przebieg częściowo wolnych wyborów parlamentarnych doprowadził do kryzysu prezydenckiego, który objawił się tym, że przeciwko jedynej kandydaturze PZPR, która zaproponowała na najwyższy urząd państwowy Wojciecha Jaruzelskiego, zdecydowanie wystąpiło w akcjach protestacyjnych społeczeństwo. Pomimo wyraźnego oporu społecznego i

sprzeciwu wielu posłów i senatorów, 19 lipca 1989 r. większością jednego głosu gen. Jaruzelski został wybrany prezydentem. PZPR osiągnęła tym samym jeden z głównych swoich celów, ale nie była w stanie (po wyjściu z koalicji z nią Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego) utworzyć rządu z gen. Czesławem Kiszczakiem jako premierem, wobec czego misja sformowania nowego gabinetu została powierzona Tadeuszowi Mazowieckiemu, który po przyjęciu jej został pierwszym niekomunistycznym premierem rządu w Polsce od czasu zakończenia II wojny światowej.

Po wyborach w czerwcu 1989 r. wpływ NSZZ „Solidarność” na przebieg i rezultat kolejnych wyborów parlamentarnych i prezydenckich stopniowo malał, ulegając znaczącej redukcji po upadku rządów Akcji Wyborczej Solidarność, założonej w 1996 r. przez ówczesnego przewodniczącego związku Mariana Krzaklewskiego, a rządzącej krajem w latach 1997–2001. Obecnie, pod przewodnictwem Janusza Śniadka NSZZ „Solidarność” funkcjonuje jako największy w Polsce związek zawodowy, skupiający się niemal wyłącznie na działaniach związanych z obroną praw pracowniczych.

Andrzej Szkaradek

**„Solidarność” Nowosądecka na tle wydarzeń krajowych
(sierpień 1980 – maj 1990)**

1980

30–31 sierpnia

Podpisanie porozumień społecznych w Gdańsku i Szczecinie. Akceptacja przez władze państwowe postulatu o niezależnych wolnych związkach zawodowych, co wynikało z ratyfikowanej przez PRL Konwencji Nr 87 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej wolności związków zawodowych.

27 sierpnia

Strajk kierowców w Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego (WPK) w Nowym Sączu (od godz. 5.30 do 8.00) z wysunięciem postulatów ekonomicznych i socjalnych. Niepokoje wśród załóg Zakładu Transportu Maszyn Drogowych, Nowosądeckiej Fabryce Urządzeń Górniczych (Nowomag), Bazy Sprzętu Melioracyjnego, Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej (WSM), Lokomotywowni Polskich Kolei Państwowych, Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego (ZNTK), Sądeckich Zakładów Elektro-Węglowych (SZEW).

Wrzesień

Powstawanie Komitetów Założycielskich „Solidarności” w takich zakładach pracy i instytucjach Nowego Sącza jak: WPK, Nowomag, Państwowa Komunikacja Samochodowa (PKS), WSM, SZEW, Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych (DRKP), Nowosądecki Kombinat Budowlany (NKB), Rejonowe Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej (RPGK) Stary Sącz, ZNTK, Transbud, Muzeum Okręgowe.

10–14 września

Strajk w WPK w Nowym Sączu. W związku z niewywiązywaniem się władz Nowego Sącza z obietnic realizacji postulatów pracowników WPK, w bazie przedsiębiorstwa przy ul. Wyspiańskiego 22 ogłoszono strajk bezterminowy, w którym wzięło udział około 400 pracowników. Skład Komitetu Strajkowego: Jerzy Wyskiel (przewodniczący), Tadeusz Jung, Stanisław Jurczak, Władysław Hejmej, Mieczysław Wójtowicz oraz przedstawiciele oddziału WPK w Gorlicach i Limanowej. Strajkujący przedstawili 12 postulatów w tym m.in. dotyczące wydania zezwolenie na budowę kościoła na osiedlu Milenium w Nowym Sączu i odwołania ze stanowiska wojewody nowosądeckiego Lecha Bafi.

15 września

Powołanie w Nowej Hucie krakowskiego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego (MKZ), skupiającego wówczas 69 zakładów pracy. Na przewodniczącego wybrano Stanisława Zawadę z Huty im. Lenina.

Październik

Tworzenie Miejskiego Komitetu Koordynacyjnego (MKK). Jego powstanie zostało zapoczątkowane 3 października rozmowami przedstawicieli zakładów pracy Sądeckizny z przedstawicielami Krakowa Józefem Okarmusem i przewodniczącym Stanisławem Zawadą. Komitet Koordynacyjny Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych (NSZZ) „Solidarność” powstał 6 października, a dwa dni później zostały wybrane jego władze. W ich skład weszli: Czesław Dąbrowski (ZNTK) – przewodniczący, Leszek Broda (Nowomag) – wiceprzewodniczący, Grzegorz Sajdak (SZEW) – wiceprzewodniczący, Jerzy Gwiżdż Zakład Remontowo-Budowlany Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej (ZRB-WSM) – wiceprzewodniczący, oraz członkowie: Józef Jarecki (ZNTK), Zbigniew Leśniak (ZNTK), Krzysztof Michalik (SZEW), Mieczysław Gorczyca (RPGK Stary Sącz), Jan Budnik (ZRB-WSM), Jerzy Wyskiel (WPK), Tadeusz Jung (WPK), Józef Grzyb (PKS), Teresa Kochońska (PKS), Andrzej Szkaradek (Nowomag), Tadeusz Piasecki (NKB), Jerzy Myrlak (NKB, zrezygnował po paru dniach), Henryk Pawłowski (DRKP), Kazimierz Konopka (Transbud). W skład MKK Kraków weszli: Jan Budnik, Józef Jarecki, Józef Grzyb,

Andrzej Szkaradek, Jerzy Wyskiel. Pierwsza siedziba Komitetu mieściła się w Nowym Sączu przy ul. Zygmuntowskiej 17 w Domu Robotniczym. Lokal został poświęcony przez biskupa tarnowskiego Jerzego Ablewicza.

19 października

Lech Wałęsa wraz z delegacją, w której byli m.in. Andrzej Gwiazda, Anna Walentynowicz, Marian Jurczyk, Alina Pieńkowska, Bożena Rybicka, Tadeusz Mazowiecki i Kazimierz Świtoń, spotkał się z mieszkańcami Nowego Sącza w Parku Wojska Polskiego, gdzie mimo ulewnego deszczu i dużego opóźnienia powitał ich kilkutyśny tłum Sądectzan. W trakcie spotkania Lech Wałęsa powiedział: „Ja nie jestem od rządzenia, ja jestem od służenia wam. Od rządzenia to jesteście wy sami, bo wy sami najlepiej wiecie jak u siebie rządzić i co robić. Organizujcie się w „Solidarność” i róbcie tak żeby było dobrze, jak sami uważacie. Żeby nie było tak, że przyjechał do was taki cwaniaczkowy Lesio z Gdańska i was tu wykołegował”.

24 października

Zgodnie z wolą „Solidarności” został odwołany wojewoda nowosądecki Lech Bafia.

Listopad – grudzień

Szereg wydarzeń, w tym zebrania założycielskie w większości zakładów pracy Nowego Sącza, rozmowy w władzami administracyjnymi i politycznymi Nowego Sącza w sprawie realizacji postulatów robotniczych, rozmowy w Gdańsku w sprawie struktury regionu z przyjęciem nazw „MKZ Małopolska” oraz „Komisja Koordynacyjna” w Nowym Sączu. Przedstawicielem z Nowego Sącza w Krajowej Komisji Porozumiewawczej (KKP) został Jan Budnik.

1981

9 stycznia

Członkowie NSZZ „Solidarność” z sądeckich zakładów pracy na czele z

przewodniczącym Jerzym Wyskielem rozpoczęli strajk okupacyjny w Ratuszu domagając się realizacji postulatów pracowniczych.

10 stycznia

Do strajkujących przybył Andrzej Gwiazda, który uznając słuszność żądań strajkowych wzywał do zaprzestania okupacji i przekazania realizacji postulatów KKP.

11 stycznia

Usunięcie strajkujących w Ratuszu przez Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej. Akcja protestacyjna kontynuowana w siedzibie przy ul. Zygmuntowskiej. Strajk protestacyjny w całym Regionie Małopolska. „W związku z usunięciem z Ratusza w Nowym Sączu protestujących członków «Solidarności», w dniu 11 stycznia na wezwanie MKZ Małopolska odbył się w Regionie jednogodzinny (od 12⁰⁰ – 13⁰⁰) strajk na znak poparcia dla protestujących w Nowym Sączu i Ustrzykach Dolnych”. Po tej akcji minister Stanisław Ciosek zaprosił przedstawicieli Nowego Sącza na rozmowy do Warszawy.

POSTULATY

1. Żądamy zapewnienia bezpieczeństwa osobom strajkującym i wspomagającym, a także ich rodzinom i bliskim oraz nie represjonowanie ich. Osoby uczestniczące i wspomagające akcję strajkową – za dni strajku otrzymają wynagrodzenie jak za czas urlopu wypoczynkowego.
2. Żądamy bezzwłocznego udostępnienia łączności telefonicznej, telexowej i telegraficznej.
3. Żądamy opublikowania w środkach masowego przekazu /prasa, radio, telewizja/ informacji o strajku oraz o zgłoszonych postulatach.
4. Żądamy przyjazdu Komisji, w skład której wejdą przedstawiciele najwyższych władz państwowych i rządu PRL dla rozliczenia postulatów kadrowych i personalnych dotyczących obywateli województwa nowosądeckiego.
5. Żądamy spełnienia innych – niespełnionych w pełni postulatów pracowniczych.
6. Żądamy podania do publicznej wiadomości spisu rozpoczętych, zbędnych inwestycji na terenie województwa nowosądeckiego jak np. budynek KW PZPR, sanatorium RM w Krynicy, bacówka w Starym Sączu itd. Orz ukarania winnych wprowadzenia tego typu inwestycji do planu.
7. Żądamy przedstawienia listy osób, którym w latach 1975–1980 przyznano z tzw. Listy Wojewody, Prezydenta Miasta i Prezesa Spółdzielni Mieszkaniowej – mieszkań, talonów na artykuły deficytowe, a w szczególności: samochody, telewizory kolorowe itp. – a w przypadku niezgodnego z prawem lub wielokrotnego przydziału – wyciągnięcia stosownych konsekwencji w stosunku do winnych.

8. Żądamy ukarania osób odpowiedzialnych za powstanie obecnej sytuacji strajkowej tj. w szczególności utrudniających pracę NSZZ „Solidarność” na terenie województwa nowosądeckiego i przeszkadzających w jego powstaniu.

9. Żądamy rejestracji NSZZR „Solidarność” Wiejska.

10. Komisji, o której mowa w pkt. 4, oczekujemy do dnia 15 stycznia 1981 r. W przypadku niezrealizowania naszego żądanie zostanie podjęty strajk ostrzegawczy w dniu 16 stycznia 1981 r., w wybranych zakładach.

Nowy Sącz, dnia 9 stycznia 1981 roku

Za Komitet Strajkowy –
podpisy członków Komitetu Strajkowego

Styczeń – czerwiec

Rozmowy komisji „Solidarności” z komisją rządową. Odbyły się one w sześciu turach. Rozpoczęły się w Warszawie, a następnie prowadzone były w Nowym Sączu w lokalu „Solidarności” przy ul. Zygmuntowskiej oraz w ZNTK. Głównymi rozmówcami ze strony solidarnościowej byli: Jerzy Wyskiel, Henryk Pawłowski, Teresa Marciszewska, Jerzy Gwiżdż.

23 lutego 1981

Zaginął przewodniczący Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” w Gminnej Spółdzielni w Starym Sączu Stanisław Kulig. Kilka dni wcześniej został zatrzymany przez Milicję Obywatelską (MO). 26 lutego odnaleziono go martwego, powieszzonego w zagajniku w pobliżu zakładu pracy. Pogrzeb 2 marca zgromadził wielu członków „Solidarności” z całej Małopolski z władzami MKZ na czele. Sprawą śmierci Stanisława Kuliga, na wniosek MKZ Małopolska, zajęli się adwokaci Kazimierz Ostrowski oraz Andrzej Rozmarynowicz.

5 marca

W związku z zapowiedzianą kolejną rundą rozmów z komisją rządową, do Nowego Sącza przyjechali: Lech Wałęsa, Zbigniew Lis, Andrzej Cierniewski oraz przedstawiciele MKZ Małopolska: Mieczysław Gil, Andrzej Cyran. Rozmowy nie odbyły się ponieważ komisja rządowa do Nowego Sącza nie przybyła.

Marzec

Wydarzenia w Bydgoszczy – pobicie przedstawicieli „Solidarności” i wyrzucenie ich z sali Wojewódzkiej Rady Narodowej. Przygotowania do strajku generalnego zapowiedzianego na 31 marca w całej Polsce z przeniesieniem siedzib MKZ Małopolska do dużych zakładów pracy (w Nowym Sączu do ZNTK) w obawie aresztowania działaczy. Rozmowy Krajowej Komisji Porozumiewawczej „Solidarności” z rządem – odwołanie strajku generalnego.

4 maja

MKZ Małopolska podjął decyzję o przystąpieniu do wyboru władz regionalnych. W wykazie uwzględniono 16 okręgów. Nowy Sącz miał nr 10 i liczył wtedy 45.542 członków.

12 maja

Rejestracja NSZZ Rolników Indywidualnych (RI) „Solidarność”. Przewodniczącym NSZZ RI w województwie nowosądeckim został Władysław Piksa z Czerńca k/Łącka, a jego zastępcą Jan Sikoń z Łukowicy.

16 maja

Z inicjatywy „Solidarności” biskup ordynariusz Jerzy Ablewicz odprawił na Rynku w Nowym Sączu Mszę św. w intencji Jana Pawła II po zamachu na jego życie.

11 czerwca

Po pięciu miesiącach zakończyły się negocjacje Komitetu Strajkowego w Nowym Sączu ze stroną rządową. Podczas rozmów poruszano wiele problemów dotyczących zakładów i sytuacji mieszkańców województwa nowosądeckiego.

10 – 12 lipca

Wybory władz Regionu. W Tarnowie obradowało I Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Małopolska. Na przewodniczącego Regionu został wybrany Waclaw Sikora. Do Zarządu Regionu z okręgu sądeckiego weszli: Jan Budnik, Grzegorz Sajdak, Paweł Myślik (Muszyna), Władysław Ryba (Krynica), Andrzej Szkaradek, natomiast do Komisji Rewizyjnej: Eugeniusz Baran, Bogumiła Cięciwa. Delegatami na Krajowy Zjazd zostali: Eugeniusz Baran, Jan Budnik, Józef Jungiewicz, Paweł Myślik, Władysław Ryba. Przewodniczącym Delegatury w Nowym Sączu został Grzegorz Sajdak.

7 sierpnia

„Marsz głodowy” w Nowym Sączu. W związku z pogarszającą się sytuacją na rynku i decyzją władz o zmniejszeniu racji żywnościowych oraz podwyżce cen, Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” postanowił o przeprowadzeniu akcji protestacyjnych, tzw. „marszy głodowych” . W Nowym Sączu marsz przeszedł z ulicy Morawskiego przez Jagiellońską do Rynku. Na czele marszu niesiono transparenty z hasłami „Żądamy pełnych racji żywnościowych”, „Zamiast wódki chcemy chleba”, „Nic bez woli narodu”. Petycje odczytano i wręczono wojewodzie oraz prezydentowi miasta.

15 sierpnia

Uroczyste poświęcenie sztandaru „Solidarności” ZNTK na stadionie „Sandecji” w Nowym Sączu z udziałem delegacji „Solidarności” i mieszkańców miasta. Mszę św. celebrował ks. bp Józef Gućwa. Poczet sztandarowy tworzyli: Eugeniusz Baran (chorąży), Mieczysław Świebocki i Karol Zontag.

Wrzesień – październik

I Krajowy Zjazd Delegatów „Solidarności” w Gdańsku, odbyty w dwóch turach: od 5 do 10 września i od 26 września do 7 października. Delegatami reprezentującymi Sądecczyznę byli: Eugeniusz Baran, Jan Budnik, Józef Jungiewicz, Paweł Myślik i Władysław Ryba. W skład Komisji Krajowej wszedł Józef Jungiewicz (SZEW). W tym samym czasie Delegatura „Solidarności” w Nowym Sączu wystąpiła z obroną redakcji „Sztandaru Młodych” oraz „Gazety Krakowskiej” .

Listopad

Strajk Niezależnego Zrzeszenia Studentów (NZS) w Wyższej Szkole Pedagogicznej Filia w Nowym Sączu oraz wystąpienia w obronie inicjatywy utworzenia Związku Zawodowego Funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej.

11 listopada

Uroczyste obchody 63. rocznicy odzyskania niepodległości.

21 listopada

Odsłonięcie przywróconej tablicy pamiątkowej gen. Bronisława Pierackiego na ścianie frontowej Domu Kultury Kolejjarza.

13 grudnia

Ogłoszenie stanu wojennego. Pacyfikacja dużych zakładów pracy. Internowanie działaczy „Solidarności”. Śmierć 9 górników z kopalni „Wujek”. Z Sądecczyzny zostało internowanych 26 działaczy „Solidarności”, których osadzono w Załężu k/Rzeszowa. Wykaz internowanych: Eugeniusz Baran, Roman Kałyniuk (ZNTK), Józef Jungiewicz, Krzysztof Michalik, Grzegorz Sajdak, Jacek Rogowski, Marek Tomasiak, Marek Wójtowicz, Ryszard Zagórski (SZEW), Józef Grzyb (PKS), Jerzy Wyskiel, Tadeusz Jung (WPK), Henryk Pawłowski, Ryszard Pawłowski (DRKP), Andrzej Szkaradek, Zenon Szajna (Nowomag), Władysław Piksa, Stanisław Bodziony, Jan Sikoń („Solidarność” RI), Roman Hasslinger, Aleksander Grela (nauczyciele), Józef Piekarczyk (Melioracja), Henryk Opilo (Krynica) Jacek Zaremba (pracownik Delegatury „S”), Bernard Marsiske (MO), Marian Białoskórski (Stronnictwo Demokratyczne). Internowani zostali też studenci z uczelni krakowskich rodem z Nowego Sącza: Andrzej Bąk (Akademia Górniczo-Hutnicza), Waldemar Mikulec (Uniwersytet Jagielloński, Przysietnica).

Styczeń – marzec

Pierwsze aresztowania i pierwsze wyroki. Zawiązanie pierwsze struktur podziemnej „Solidarności”. Wydanie pierwszego numer „Wiadomości Nowosądeckich”. Pomoc internowanym i ich rodzinom przy wydatnym udziale Kościoła. Zbieranie składek związkowych. Kolportaż prasy i wydawnictw niezależnych.

Styczeń

Aresztowanie studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego Zygmunta Berdyczowskiego (skazany na 3 lata pozbawienia wolności) oraz Jerzego Bochyńskiego. Liczne aresztowanie członków „Solidarności” z sądeckich zakładów pracy za druk i kolportaż „Wiadomości Nowosądeckich: Józef Jarecki (wyrok 4 lata), Tadeusz Nitka (2 lata), Zbigniew Leśniak (3 lata i 6 miesięcy), Mieczysław Górski (3 lata), Krzysztof Węglowski (4 lata), Tadeusz Zengel (1 rok w zawieszeniu na 4 lata i 15 tys. zł. grzywny) – pracownicy ZNTK, Tadeusz Piasecki (4 lata), Krzysztof Witowski (3 lata) – pracownicy NKB.

22 lutego

Aresztowanie Stanisława Szabli i Leszka Stawiarskiego (ZNTK) za druk i kolportaż własnych ulotek. W obydwu przypadkach zapadł ten sam wyrok – 1 rok i 6 miesięcy więzienia oraz grzywna w wysokości **3 tys. zł.**

Maj

Aresztowanie Zbigniewa Kmiecika (PKS). Wyrok – 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Grudzień

Dalsze aresztowania za druk i kolportaż wydawnictw oraz malowanie haseł na terenie Piwnicznej, Młodowa, Rytra. Aresztowani: Mieczysław Lebdowicz (ZNTK), Ryszard Jania (Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Piwniczna), Anna Smyda (uczennica Technikum Rolniczego w Starym Sączu), Janina Smyda

(uczennica II Liceum Ogólnokształcącego w Nowym Sączu).

1983

Styczeń – grudzień

Kontynuowanie działalności podziemnej. Dalsze represje: rewizje, przesłuchania, zatrzymania na 48 godzin, kolegia, wyrzucania z pracy.

Styczeń

Powstanie na terenie Nowego Sącza Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego (MKS) NSZZ „Solidarność”, skupiającego przedstawicieli zakładów pracy Sądeckizny na czele z Grzegorzem Sajdakiem (SZEW). Andrzej Szkaradek wszedł w skład Regionalnego Komitetu Strajkowego Małopolska, będąc odpowiedzialnym za kontakty regionalne i ogólnopolskie. Wznowiono wydawanie „Wiadomości Nowosądeckich”. Powstanie dobrze działającej i rozwijającej się struktury konspiracyjnej na Sądeckiznie.

1 lutego

Tajemnicze pobicie. Rankiem w bloku przy ul. Batorego, znaleziono nieprzytomnego Adama Legutkę, członka „Solidarności” w ZNTK, żołnierza Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowej (PPAN), więźnia okresu stalinowskiego, który zmarł 9 marca 1983 r. Sprawcy tego czynu do dzisiaj nie zostali wykryci.

2 września

Uprowadzono, pobito i wyrzucono z jadącego samochodu Jerzego Wyskiela, przewodniczącego „Solidarności” w WPK.

1984

6 marca

Służba Bezpieczeństwa (SB) przeprowadziła akcję pod kryptonimem „Ogniwo”, której celem było przeszukanie i zatrzymanie członków NSZZ „Solidarność”. Tymczasowo aresztowano 13 osób: Grzegorza Sajdaka, Alicję Szkaradek, Krzysztofa Michalika (SZEW), Andrzeja Szkaradka, Henryka Najducha (Nowomag), Zbigniewa Szkarłata (Spółdzielnia Inwalidów), Ryszarda Pawłowskiego (DRKP), Krzysztofa Dąbrowskiego (**Rejon Dróg Publicznych**), Ewę Andrzejewską (Wojewódzkie Biuro Projektów), Tadeusza Pajora, Zbigniewa Bocheńskiego, Konstantego Konara (ZNTK) oraz Henryka Szewczyka (student Uniwersytetu Jagiellońskiego).

Lipiec – sierpień

Zwolnienie uwięzionych w związku z ogłoszoną przez władze amnestią.

Październik

Po raz kolejny wznowiono wydawanie „Wiadomości Nowosądeckich”, zakonspirowanego organu MKS.

1985

Luty

Przy Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Sączu powołano Duszpasterstwa Ludzi Pracy (DLP) oraz zapoczątkowano regularne odprawianie comiesięcznych Mszy św. w intencji Ojczyzny. W Domu Katechetycznym odbywały się spotkania działaczy „Solidarności”, rozprawdzano „bibułę” i wydawnictwa drugiego obiegu. Rozszerzenie działalności DLP nastąpiło po oddaniu do użytku kilku pomieszczeń Domu Katechetycznego. Wówczas to po Mszach św. za Ojczyznę odbywały się prelekcje historyczno wygłaszane przez prof. Antoniego Lenkiewicza, prof. Wiszniewskiego z Wrocławia, Andrzeja Gwiazdę z Gdańska czy Lecha Dymarskiego z Poznania. Organizowane były także koncerty pieśni patriotycznych w wykonaniu Tolka Filipkowskiego z Gdańska. W Domu Katechetycznym funkcjonowała biblioteka wydawnictw niezależnych, obywateli się kolportaż bibuły

podziemnej. Z tej parafii wyruszały pielgrzymki DLP i „Solidarności” na Jasną Górę i piesze pielgrzymki do Częstochowy, będące pod stałą obserwacją SB.

Listopad

Ponowne aresztowanie Zygmunta Berdychowskiego, studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego, redaktora „Wiadomości Nowosądeckich”.

1986

Luty

Pobicie w niewyjaśnionych okolicznościach i śmierć Zbigniewa Szkarłata, aktywnego w konspiracji działacza NSZZ „Solidarność”.

Zbigniew Szkarłat urodził się 5 maja 1945 r. w Nowym Sączu. Ojciec zmarł dwa dni po jego urodzeniu. Matka sama wychowywała piątkę rodzeństwa, pracując w ogrodzie oo. Jezuitów. Zbyszek od 1974 r. pracował w Spółdzielni Inwalidów, gdzie w 1980 r. współorganizował NSZZ „Solidarność”. W 1981 r. został przewodniczącym Komisji Zakładowej, a także delegatem na Regionalny Zjazd Solidarności Małopolska. Po wprowadzeniu stanu wojennego powrócił na stanowisko mistrza grupy remontowej. Kontynuował działalność związkową oraz organizował pomoc dla rodzin internowanych i uwięzionych. W 1984 r. został aresztowany i osadzony w więzieniu Montelupich w Krakowie za druk „Wiadomości Nowosądeckich”. Mimo ciężkiej choroby ucha i zapalenia płuc dopiero na dwa dni przed zwolnieniem (na mocy amnestii) umieszczono go w szpitalu więziennym. Po wyjściu na wolność nie został przyjęty do pracy, przeszedł na rentę. W 1985 r. był jednym z współorganizatorów i stałym uczestnikiem comiesięcznej Mszy św. za Ojczyznę. 2 lutego, właśnie gdy szedł na taką Mszę, został ciężko pobity, zmarł trzy dni później nie odzyskując przytomności. 11 lutego odbył się pogrzeb Zbigniewa Szkarłata, w którym udział wzięło ok. 3 tys. osób, m.in. Delegacje „S” z regionu Małopolska i Podkarpacie oraz z „Solidarności” Rolników Indywidualnych.

Grudzień

Powołanie przez Przewodniczącego Związku Lecha Wałęsę Komisji ds. Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność” na czele ze Zbigniewem Romaszewskim.

1987

Styczeń

Ukonstytuowanie się Komisji Interwencji i Praworządności Regionu Małopolska, w której skład wszedł Andrzej Szkaradek.

1988

Maj – sierpień

Strajki w Nowej Hucie, Stalowej Woli, Na Śląsku i Wybrzeżu. W maju zorganizowano w Nowym Sączu zbiórkę pieniędzy celem pomocy pracownikom Huty im. Lenina, którzy po brutalnym stłumieniu strajku otrzymali kary do 3 miesięcy aresztu oraz kary grzywny po 80 tys. złotych. „Nie powinniśmy przejść koło tego obojętnie. Żadne ustawodawstwo nie przewiduje kar za humanitarną pomoc, gdyż jest to tylko LUDZKA SOLIDARNOŚĆ! NIE POZOSTAJMY OBOJĘTNI! BĄDŹMY SOLIDARNI Z HUTNIKAMI i ICH RODZINAMI!” – czytamy w apelu wydanym przez NSZZ „Solidarność” Nowy Sącz.

Jesień

Pierwsze próby jawnej działalności NSZZ „Solidarność”. Regularne wydawanie „Wiadomości Nowosądeckich”. Reaktywowanie w Nowym Sączu jawnie działających Komisji Zakładowych NSZZ „Solidarność” w ZNTK, Nowomagu, SZEW, WPK.

Listopad

Apel do Mieszkańców Nowego Sącza

**DO MIESZKAŃCÓW NOWEGO SĄCZ, CZŁONKÓW i SYMPATYKÓW NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”,
DO WSZYSTKICH KTÓRYM DROGA JEST SPRAWA SUWERENNOŚCI I ROZWOJU NASZEJ
OJCZYZNY**

Po siedmiu latach oczekiwania i terroru, po siedmiu długich latach ukrywania się i tajnego działania nastaje wreszcie czas ponownego podjęcia przez nas jawnej działalności, nastaje czas przyjęcia przez nas odpowiedzialności za kraj, w którym żyjemy. Permanentny kryzys polityczny, ekonomiczny społeczny w jakim trwamy od wprowadzenia przez władze stanu wojennego dobitnie wykazuje, że wyjście z niego staje się niemożliwym bez uwzględnienia słusznych aspiracji społeczeństwa do podmiotowości, w tym posiadania własnego, samorządnego i niezależnego związku zawodowego.

Swoim oporem wobec rządów wojskowych uzyskaliśmy prawo do decydowania o przyszłości Polski. Teraz kiedy NSZZ „Solidarność” wywalczył sobie prawo do legalnego reprezentowania interesów pracowniczych wobec administracji partyjnej i państwowej – tylko od nas zależy jak to wykorzystamy. Od naszego działania w zakładach pracy zależą losy i kształt Solidarności. Stoi przed nami niepowtarzalna szansa współdecydowania o naszej przyszłości. Tej szansy nie możemy zaprzepaścić. Tylko powrót jawnych komitetów Solidarności do zakładów pracy może być właściwą, z naszej strony, odpowiedzią na wyzwanie „naszych czasów”. Podstawę naszego działania stanowią:

- Konstytucja PRL: Art. 84, Art. 67, Art. 83
- Artykuły Konwencji nr 87 i 98 Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz Art. 22 ust. 1 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych
- Umowy Społeczne z sierpnia i września 1980 r.

W tym celu w Nowym Sączu został utworzony punkt konsultacyjny udzielania porad w kwestii reaktywowania NSZZ „Solidarność”. Mieści się on w pomieszczeniach Duszpasterstwa Ludzi Pracy (Dom Katechetyczny) przy parafii N.S.P.J. w Nowym Sączu (Kolejowa) ul. Zygmuntowska 48, czynny w każdą środę w godz. 16 – 18. Jednocześnie zawiadamiamy, że wszelkie informacje o utrudnianiu Waszej działalności przez Dyrekcje poszczególnych zakładów pracy oraz Służbę Bezpieczeństwa kierować należy do niżej podpisanego lub do punktu konsultacyjnego.

Za Międzyzakładową Komisję
NSZZ „Solidarność” w Nowym Sączu
Andrzej Szkaradek, zam. N. Sącz ul. Bieruta

6 listopada

W kościele św. Kazimierza w Nowym Sączu odsłonięto dwie granitowe tablice. Pierwsza, która upamiętniła dowódców 1. Pułku Strzelców Podhalańskich (PSP) została ufundowana przez środowiska niepodległościowe Nowego Sącza i Krakowa, kombatantów 1. PSP na czele z Józefem Bieńkiem i podziemne struktury „Solidarności”. Największy wkład w powstanie tej tablicy włożyli: Stanisław Cabała, Jerzy Giza, Janusz Kwiatkowski, Bogdan Sekuła i Andrzej Szkaradek. Tablicę odsłonił kpt. Roman Zaziemski, najstarszy rangą oficer pułku. Drugą tablicę, poświęconą pamięci generałów Józefa Kustronia i Józefa Gizy, odsłoniła Maria Podgórska i Adam Kustron, dzieci generałów. Poświęcenia tablic dokonał ks. bp Józef Gućwa podczas uroczystej, Mszy św. koncelebrowanej, w której uczestniczyły delegacje NSZZ „Solidarność” z Nowego Sącza i Krakowa, organizacje niepodległościowe, Federacja Młodzieży Walczącej i DLP z Nowego Sącza. W trakcie uroczystości przemawiał Jerzy Giza.

11 listopada

Po uroczystej Mszy św. koncelebrowanej przez proboszcza ks. Zdzisława Wietrzaka SJ oraz ks. Adama Wiktora SJ w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Sączu odsłonięto tablicę Marszałka Józefa Piłsudskiego i jego żołnierzy. Odsłonięcia dokonał kpt. Roman Zaziemski, a poświęcenia ks. Zdzisław Wietrzak SJ. Do powstania tablicy przyczynili się członkowie Towarzystwa im. Józefa Piłsudskiego oraz działacze podziemnych struktur sądeckiej „Solidarności”. Tablicę zaprojektował Piotr M. Boroń.

1989

2 lutego

Powołanie Międzyzakładowego Komitetu Organizacyjnego (MKO) NSZZ „Solidarność”. W oparciu o pierwsze cztery ujawnione Komisje Założycielskie w Nowym Sączu powołano MKO, w skład którego weszli: Eugeniusz Jeleń, Józef Winiarski (SZEW), Tadeusz Nitka, Tomasz Ziejewski (ZNTK), Szkaradek Andrzej (przewodniczący), Najduch Henryk (Nowomag), Jerzy Wyskiel (wiceprzewodniczący) i Piotr Bulzak (WPK).

Marzec – kwiecień

Obrady „okrągłego stołu” .

23 marca

Przewodniczący MKO Andrzej Szkaradek powołał Komitet Obywatelski (KO) „Solidarność” środowisk niezależnych województwa nowosądeckiego, który ukonstytuował się 15 kwietnia. W jego skład z terenu Sądecczyzny wchodził: Andrzej Szkaradek (przewodniczący), Krzysztof Pawłowski, Władysław Piksa, Zofia Pieczkowska, Gabriel Derkowski, Stefan Krawczuk, Eugeniusz Jeleń, Jerzy Wyskiel, Tadeusz Nitka, Józef Jarecki, Marek Strzałkowski, Marcei Franczyk oraz Henryk Opilo i Włodzimierz Olszewski (Krynica).

17 kwietnia

Legalizacja „Solidarności”. Sąd Wojewódzki w Warszawie ponownie zarejestrował NSZZ „Solidarność”.

4 czerwca

Wybory parlamentarne. W całkowicie wolnych wyborach parlamentarnych do senatu KO „Solidarność” uzyskał 99 mandatów na 100. Natomiast w częściowo wolnych wyborach do sejmu 161 mandatów, tj. maksimum tego na co pozwalał wcześniejszy kontrakt przedwyborczy. Z Nowego Sącza do senatu weszli: Zofia Kuratowska – 231.512 głosów (82,47%), Krzysztof Pawłowski 205.390 głosów (73,16%), natomiast do sejmu – Józef Jungiewicz – 131.319 głosów (76,55%).

30 lipca

Podczas Mszy św. w intencji Ojczyzny w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Sączu została odsłonięta i poświęcona granitowa tablica upamiętniająca ks. Władysława Gurgacza – kapelana Polskiej Podziemnej Armii Niepodległościowej i żołnierzy PPAN. Tablicę zaprojektował Henryk Kiwak. Odsłonięcia dokonał Henryk Ferenc, żołnierz PPAN, a poświęcenia ks. Adam Wiktor SJ. Po Mszy św., w celu uczczenia 45. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, z kościoła wyszedł milczący pochód (ok. 700 osób) z pochodniami, świecami, flagami narodowymi i transparentami „Solidarności”, Konfederacji Polski Niepodległej, Federacji Młodzieży Walczącej i NZS, który w przejmującej ciszy przeszedł ulicami miasta na cmentarz komunalny.

7 września

Utworzono **MKO** „Solidarność”, którego tymczasowym przewodniczącym został wybrany Jerzy Rasiński. Postanowiono, że członkowie Komitetu Obywatelskiego będą brali udział w pracach Wojewódzkiej i Miejskiej Rady Narodowej. Ustalono również, że głównym zadaniem KO będzie wytypowanie kandydatów do wyborów samorządowych.

Październik

Porozumienie Komitetów Obywatelskich województwa nowosądeckiego zwróciło się z apelem do parlamentarzystów o przyspieszenie wyborów samorządowych. Apel stwierdzał, iż wybory należy przeprowadzić najpóźniej wiosną 1990 r., ponieważ każdy dzień zwłoki działa na niekorzyść społeczeństwa.

Listopad

Porozumienie zawarte pomiędzy KO i „Solidarnością” zaproponowało wojewodzie nowosądeckiemu kandydaturę Jacka Rogowskiego na stanowisko wicewojewody oraz Janiny Gościej na funkcję wojewódzkiego kuratora oświaty.

17 listopada

Zebranie KO w Nowym Sączu poświęcone w głównej mierze sprawie wyboru stałych władz tego ciała. Przewodniczącym KO wybrano Jerzego Rasińskiego, w skład prezydium weszli: Zofia Pieczkowska, Jerzy Gwiżdż, Wojciech Merklejn, Andrzej Hasslinger oraz Gabriel Derkowski jako koordynator Porozumienia Komitetów Obywatelskich. W KO działało 10 Komisji Problemowych: Przestrzegania prawa – przew. Maciej Kurp, Sportu i Turystyki – przew. Halina Komar, Oświaty i Kultury – przew. Roman Hasslinger, Zdrowia – przew. Władysław Dzik, Inicjatyw Gospodarczych – przew. Wojciech Michalcewicz, Ochrony Środowiska – przew. Jacek Rogowski, Samorządu – przew. Piotr Pawlik, Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – przew. Andrzej Hasslinger, Budownictwa i Gospodarki Komunalnej – przew. Stanisław Sarata, Informacji – przew. Zofia Pieczkowska.

1990

15 stycznia

Jacek Rogowski objął funkcję wicewojewody nowosądeckiego.

Luty – marzec

Praca nad programem wyborczym KO w Nowym Sączu.

8 marca

Uchwalenie ustawy o samorządzie gminnym.

1 kwietnia

Powołanie Zofii Pieczkowskiej na delegata pełnomocnika rządu ds. reformy samorządu terytorialnego.

Kwiecień

Zgłaszanie osób do gminnych komisji wyborczych. Szkolenie osób wchodzących w skład gminnych komisji wyborczych, głównie w zakresie praw i obowiązków. Zgłaszanie kandydatów na kandydatów na radnych przez „Solidarność”, Klub Inteligencji Katolickiej, Klub Myśli Politycznej, „Solidarność” Nauczycielską, stowarzyszenia kombatanckie i parafie. Powołanie komisji weryfikujących zgłoszonych kandydatów pod przewodnictwem Magdaleny Kroh.

Koniec kwietnia

Prawybory w Domu Kultury Kolejarza poprowadzone przez Magdalenę Kroh i Andrzeja Szkaradka, następnie zgłaszanie kandydatów na radnych przez Komitet Obywatelski, przeprowadzenie akcji zbierania podpisów i kampanii wyborczej.

27 maja

Wybory samorządowe, w których kandydaci KO uzyskali 29 z 36 mandatów radnych.

(wpisać 29 nazwisk radnych KO)

6 czerwca

Pierwsza sesja Rady Miasta Nowego Sącza i wybór prezydium w składzie: Ludomir Krawiński (przewodniczący), Bożena Jawor i Teresa Krzak (zastępcy przewodniczącego).

19 czerwca

Wybór Jerzego Gwiźdza na prezydenta Nowego Sącza.

Post scriptum

Głównym celem niniejszego kalendarium było przypomnienie najważniejszych wydarzeń dotyczących Nowosądeckiej „Solidarności” i ludzi z nią związanych. Można zaryzykować stwierdzenie, że o ile odwzorowanie najistotniejszych faktów w odniesieniu do „Solidarności” w Nowym Sączu jest dość dość kompletne, to przywołanie na pamięć nazwisk osób, których dosięgły represje i szykany ustroju komunistycznego w latach osiemdziesiątych nie jest ani pełne, ani nawet zadawalające.

Jako działacz w „Solidarności” mam pełną świadomość tego, że wiele osób prowadziło walkę z systemem komunistycznym bez rozgłosu i niejako na własny rachunek, funkcjonując bardzo często poza strukturami związkowymi. Mam przy tym nadzieję, że w przyszłości uda się, przynajmniej częściowo, ustalić nazwiska tych, którzy na różny sposób stawili opór reżimowi – studentów kolportujących „bibułę”, robotników trwających w upartym uporze i bojkocie Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych, nauczycieli podtrzymujących wśród młodzieży patriotyczną postawę i innych przeciwstawiających się na swój sposób systemowo lansowanemu fałszowi, zakłamaniu i obłudzie.

Z całą pewnością osobne i eksponowane miejsce w tych ustaleniach zajmą ludzie Kościoła – księża i zakonnicy, bo to właśnie oni objęli opieką nasze rodziny, gdy przebywaliśmy w więzieniach i to oni głosili prawdę, gdy zamykano nam usta lub gdy brakowało nam odwagi, by czynić to otwarcie. Kościół był wtedy dla nas nie tylko azylem, ale także po wielokroć jedynym obszarem wolności. W czasie gdy próbowano nam zabrać wszystko, włącznie z wolnością, Kościół dawał nadzieję i schronienie; umożliwiał działalność, tworząc w Nowym Sączu Duszpasterstwo Ludzi Pracy, przy którym powstał Punkt Konsultacyjny Międzyzakładowego Komitetu NSZZ „Solidarność”.

Dzięki zaangażowaniu i ofiarności duchownych, „Solidarność” na Sądecczyźnie mogła przetrwać. Było to zasługą wielu, a przede wszystkim: ks. Kazimierza Ptaszkowskiego SJ (parafia Ducha Świętego w Nowym Sączu), ks. Stanisława Kałuży SJ, ks. Emila Trybalskiego SJ, ks. Stanisława Majchra SJ, ks. Zdzisława Wietrzaka SJ, ks. Adama Wiktora SJ (parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Nowym Sączu), ks. prałata Stanisława Czachora (parafia św. Kazimierza w Nowym Sączu), ks. Stanisława Jemioły (parafia Matki Bożej Niepokalanej w Nowym Sączu), ks. prałata Stanisława Lisowskiego (parafia Św. Małgorzaty w Nowym Sączu), ks. Ignacego Piwowarskiego parafia w Bereście), a także sióstr niepokalanek z Białego Klasztoru.

Wykaz skrótów

KKP – Krajowa Komisja Porozumiewawcza

KO – Komitet Obywatelski

MKK – Miejski Komitet Koordynacyjny

MKO – Międzyzakładowy Komitet Organizacyjny

MKS – Międzyzakładowy Komitet Strajkowy

MKZ – Międzyzakładowy Komitet Założycielski

MO – Milicja Obywatelska

NKB – Nowosądecki Kombinat Budowlany

Nowomag – Nowosądecka Fabryka Urządzeń Górniczych

NSZZ RI „Solidarność” – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”

NSZZ „Solidarność” – Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”

NZS – Niezależne Zrzeszenie Studentów

PKS – Państwowa Komunikacja Samochodowa

PPAN – Polska Podziemna Armia Niepodległościowa

PSP – Pułk Strzelców Podhalańskich

SJ – Stowarzyszenie Jezusowe

SZEW – Sądeckie Zakłady Elektro-Węglowe

WPK – Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne

WSM – Wojewódzka Spółdzielnia Mieszkaniowa

ZNTK – Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego

ZRB-WSM – Zakład Remontowo-Budowlany Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej